

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain 8 ja 16 §:n ja metsästyslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain 8 ja 16 §:n ja metsästyslain muuttamisesta (HE 286/2018 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Pekka Kemppainen, maa- ja metsätalousministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Teemu Nikula, maa- ja metsätalousministeriö
- ympäristöneuvos Esko Hyvärinen, ympäristöministeriö
- erikoistutkija Kaarina Kauhala, Luonnonvarakeskus
- erikoissuunnittelija Marko Svensberg, Suomen riistakeskus
- varapuheenjohtaja Suvi Ponnikas, SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
- toiminnanjohtaja, eläinlääkäri Kati Pulli (White), SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
- suurpetoasiantuntija Riku Lumiaro, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- luonnon- ja riistanhoitopäällikkö Ere Grenfors, Suomen Metsästäjäliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Eläinten hyvinvointikeskus
- Metsähallitus
- Ruokavirasto
- Helsingin kaupunki
- BirdLife Suomi ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettua lakia ja metsästyslakia. Vieraslajeihin kuuluvien lintujen ja nisäkkäiden pyydystämiseen ja tappamiseen sovellettaisiin, mitä rauhoittamattomien eläinten pyydystämisestä ja tappamisesta säädetään metsästyslaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi säätää metsästyslaissa ja metsästysasetuksessa säädettyjä tehokkaammista pyyntivälineistä ja -menetelmistä samoin kuin niiden rajoittamisesta jonkin lintu- tai nisäkäsvieraslajin osalta. Laissa säädettäisiin myös Suomen riistakeskuksen tehtävistä vieraslajien torjunnassa.

Metsästyslakia esitetään muutettavaksi siten, että lakia ei enää sovellettaisi pesukarhuun, piisamiin, rämemajavaan eikä supikoiraan, jotka on Euroopan unionin lainsäädännössä määritelty haitallisiksi vieraslajeiksi. Metsästyslakia ei sovellettaisi enää myöskään minkkiin, joka on määritelty kansallisesti merkittäväksi haitalliseksi vieraslajiksi.

Metsästyslaissa säädettyihin riistalajeihin esitetään lisättäväksi kultasakaali. Sääntelyllä varauduttaisiin lajin kannansäätelyyn sen mahdollisesti levitessä Suomeen tulokaslajina erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksesta.

Esitykseen sisältyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Valiokunta toteaa, että vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettu laki (1709/2015, vieraslajilaki) sisältää täydentävät säännökset EU:n vieraslajiasetuksen soveltamisesta. Vieraslajilla tarkoitetaan kasvia, eläintä tai muuta eliölajia, jonka ihminen on tahattomasti tai tarkoituksella tuonut lajin luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle. Haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan tai haittaavan luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemien vaikutusta ihmisten hyvinvointiin.

EU:n vieraslajiasetusta ((EU) N:o 1143/2014) sovelletaan unionin kannalta merkittäviin haitallisiin vieraslajeihin, jotka yksilöidään komission antamalla täytäntöönpanoasetuksella (unionin luettelo). Unionin luetteloon kuuluvien lajien lisäksi vieraslajilakia sovelletaan kansallisesti merkityksellisiin haitallisiin vieraslajeihin, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella (kansallinen luettelo). Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että osa vieraslajilain säännöksistä koskee myös sellaisia vieraslajeja, joita ei ole kummassakaan luettelossa määritelty haitallisiksi.

Voimassa olevasta vieraslajilain 16 §:stä käy ilmi, että ympäristöön päässyt vieraslajilintu tai -nisäkä voidaan pyydystää ja tappaa soveltaen, mitä rauhoittamattoman eläimen pyydystämistä ja tappamisesta säädetään metsästyslain (615/1993) 48 §:n 1 ja 2 momentissa ja 49 §:n 1 momentissa.

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Valiokunta toteaa, että kansallisesti merkityksellisistä haitallisista vieraslajeista annetun asetuksen (1725/2015) A-liitteen 1.1.1 kohdan mukaan merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja ovat kesykoiran ja suden (*Canis lupus*) tai kesykoiran ja toisen koiraeläinlajin (*Canidae*) risteymät sukupolvissa F 1—F 4, sekä näiden risteymien ja muun kun kesykoiran risteymät. Koirasusi on haitallinen vieraslaji joka ei kuulu luontoon. Myös morfologiset ominaisuudet tulee huomioida rodun määrittämisessä asiantuntijoiden avulla. Oikeusturvan toteutumisen vuoksi villikoiran tai koirasuden kuollessa esim. liikenteessä tai muutoin asianosaisilla on oltava oikeus ottaa näyte. DNA-verrokkiaineiston tulee olla avointa. Hybridisusien tutkimukseen tulee käyttää nykypäivän uusia molekyylibiologisia menetelmiä.

Esityksen perusteluissa on todettu, että sääntelykokonaisuuden selventämiseksi vieraslajilain 16 §:ää ehdotetaan esityksessä muutettavaksi siten, että vieraslajilintuihin ja -nisäkkäisiin sovellettaisiin yleisesti, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä säädetään rauhoittamattomien eläinten pyydystämisestä ja tappamisesta. Koska vieraslajilainsäädännön ja metsästyslainsäädännön tavoitteet lajien hallinnassa poikkeavat toisistaan, metsästyslain ja metsästysasetuksen mukainen pyyntivälineiden ja menetelmien sääntely voi osoittautua joidenkin vieraslajilintujen ja -nisäkkäiden torjunnassa epätarkoituksenmukaiseksi. Vieraslajilakiin otettaisiin tämän vuoksi säännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin sallia metsästyslainsäädäntöä tehokkaampia pyyntivälineitä ja -menetelmiä tai toisaalta rajoittaa metsästyslainsäädännön mukaisten välineiden ja menetelmien käyttämistä tiettyihin lintu- tai nisäkäsvieraslajeihin.

Metsästyskorttivaatimuksen poistuminen viiden nisäkäslajin osalta ja pyyntivälineet

Edellä on todettu, että ehdotetun vieraslajilain 16 §:n mukaan haitallisten vieraslajilintujen ja -nisäkkäiden pyydystämiseen ja tappamiseen sovellettaisiin, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään rauhoittamattomista eläimistä. Metsästyslain mukaan rauhoittamattomien eläinten pyydystämiseen ja tappamiseen ei vaadita metsästyskorttia. Voimassa olevan metsästyslain mukaisia rauhoittamattomia eläimiä ovat metsämyyrä, vesimyyrä, kenttämyyrä, peltomyyrä, lapinmyyrä, isometsähiiri, isorotta, kotihiiri, korppi poronhoitoalueella, varis, harakka, naakka, harmaalokki, merilokki, kesykyhky ja räkättirastas. Lisäksi villiintyneeseen kissaan sovelletaan, mitä rauhoittamattomista eläimistä säädetään, eräitä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Ehdotuksen mukaan haitalliset vieraslajit supikoira, minkki ja piisami sekä pesukarhu ja rämemajava tulisivat saman sääntelyn piiriin. Nykytilanteeseen verrattuna sääntely muuttuisi siis siten, että ilman metsästyskorttia voisi pyydystää viittä nykyisiä lajeja kooltaan isompaa nisäkästä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että rauhoittamattomien eläinten pyydystäminen ja tappaminen on metsästyslaissa ja -asetuksessa tarkoin säänneltyä. Sääntelyyn kuuluu muun muassa velvollisuus huolehtia siitä, ettei pyydystämisestä tai tappamisesta aiheudu vaaraa ihmiselle, kotieläimelle, riistaeläimelle tai rauhoitetulle eläimelle (48 §). Sallituista pyyntivälineistä ja -menetelmistä säädetään yksityiskohtaisesti. Erehtyminen lajien tunnistamisessa on rangaistavaa. Lisäksi rauhoittamattomien eläinten pyydystämisessä ja tappamisessa on noudatettava eläinsuojelulain (247/1996) vaatimuksia. Kiellosta tuottaa eläimelle tarpeetonta kipua ja tuskaa säädetään eläinsuojelulain 3 §:ssä ja eläinten lopettamisesta lain 32 §:ssä. Eläinsuojelulain mukaan eläin on lopetettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti ja lopetuksen saa tehdä vain se, jolla on riit-

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

tävät tiedot kyseessä olevan eläinlajin lopetusmenetelmästä ja lopetustekniikasta sekä riittävä taito toimenpiteen suorittamiseksi. Erehtyminen vaatimusten noudattamisessa on rangaistavaa. Valiokunta korostaa, että henkilön, joka aikoo pyydystää tai tappaa rauhoittamattoman eläimen, on tunnettava edellä sanotut metsästyslain ja eläinsuojelulain vaatimukset. Valiokunta tulee jäljempänä ehdottamaan, että vieraslajilakiin sisällytetään informatiivinen säännös eläinsuojelulain säännöksistä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että heti tappavia rautoja ja muita eläimeen suoraan kohdistuvia pyyntivälineitä koskeva sääntely säilyisi lajikohtaisesti nykyisellään. Esimerkiksi supikoiran pyydystäminen raudoilla olisi edelleen kiellettyä eikä myrkkyjä tai sähkölaitteita sallittaisi haitallisten vieraslajinisäkkäiden ja -lintujen pyydystämiseksi.

Lajin rauhoittaminen pesintäaikana

Valiokunta toteaa, että riistaeläimistä poistettaviksi ehdotetuista lajeista supikoiran, pesukarhun, minkin ja rämemajavan naaras, jota saman vuoden jälkeläinen seuraa, on nykyisin metsästysasetuksen 25 §:n 1 momentin (759/2016) mukaan rauhoitettu toukokuun 1 päivästä heinäkuun 31 päivään. Säännös koskee siten poikasen kanssa liikkuvaa naarasta. Yksin liikkuvalla naaraalla ei sen sijaan ole säädetty rauhoitusaikaa. Rauhoitussäännöksestä luopuminen ei tämän vuoksi muuttaisi nykytilaa, jossa yksin liikkuva naaras saadaan metsästää pesintäajasta riippumatta ja jossa pesässä olevat poikaset voivat jäädä yksin.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on käynyt ilmi, että vaikka voimassa oleva rauhoitussäännös koskee ainoastaan poikastensa seuraamaa naarasta, säännös on käytännössä johtanut siihen, että toukokuun alusta heinäkuun loppuun ei voida pyytää loukuilla mitään pienpetoa. Emorauhoituksen vuoksi myös Metsähallitus purkaa tuona aikana maillaan kaikki vireessä olevat supikoiran pyydystämiseen tarkoitetut elävänä pyytävät Kanu-loukut.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sinä aikana, kun supikoiran ja minkin pyydystäminen on edellä todetun mukaisesti emorauhoituksen vuoksi käytännössä kokonaan estynyt, suurin osa linnuista lisääntyy, ja supikoirat ja minkit tappavat sekä lintujen poikasia että aikuisia yksilöitä. Saaristossa todennäköisin pesätuhojen aiheuttaja on minkki, joka ui vaivatta kilometrien matkoja saaresta toiseen. Myös supikoira aiheuttaa suuria tuhoja. Valiokunta korostaa, että supikoiran leviämistä on syytä rajoittaa erityisesti siellä, missä sen aiheuttama riski monimuotoisuudelle on suurin, kuten kosteikoilla tai tärkeiden lintuvesien ympäristössä sekä saaristossa. Toisinaan jo yksittäisen kesää viettävän nisäkäspedon vaikutus lintukantoihin voi olla suuri. Pesien lisäksi pedot voivat syödä emolintuja, jotka ovat monien lajien pesimäkantojen kehitykselle poikasia merkityksellisempiä.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että ministeriö harkitsee vieraslajilain nojalla annettavaa valtioneuvoston asetusta valmisteltaessa, voidaanko saman vuoden poikasten kanssa liikkuva emä säätää rauhoitetuksi kuten nykyisinkin ja olisiko asetuksella säädettävä myös piisamin pesärauhoituksesta nykyiseen tapaan. Edellä selostettujen ongelmien välttämiseksi tulee kuitenkin samalla säätää nykyistä selvemmin, että ilman poikasia kulkevaan eläimeen kohdistettuna esimerkiksi minkin rautapyyntiä ja supikoiran loukkupyyntiä voidaan lähtökohtaisesti harjoittaa emärauhoi-

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

tusta rikkomatta. On tärkeää, että haitallisia vieraslajikantoja pyritään vähentämään erityisesti ennen lisääntymisaikaa, jolloin se on vaikutuksiltaan tehokkainta.

Kultasakaali

Valiokunta toteaa, että kultasakaali ei ole tällä hetkellä Suomessa tulokaslaji: Suomi ei nykyisin kuulu kultasakaalin luontaiseen levinneisyysalueeseen. Ensimmäiset havainnot kultasakaalista saataisiin Suomessa todennäköisesti yksittäisistä eläimistä. Havaintojen perusteella ei välttämättä pystyttäisi selvittämään, millä tavalla nämä yksilöt ovat päässeet ympäristöön ja voisiko pääsy olla seurausta myös vieraslajilainsäädännössä tarkoitettua ihmisen toiminnasta. Ensimmäisten havaintojen jälkeen kestännee lisäksi melko pitkään, ennen kuin lajin luontaisen levinneisyysalueen laajentumisesta Suomeen voidaan tehdä perusteltuja päätelmiä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että havainnot kultasakaalin leviämisestä vähitellen pohjoisemmaksi antavat aiheen olettaa, että laji voi melko lyhyessäkin ajassa levitä myös luontaisesti Suomeen.

Valiokunta toteaa, että metsästyslaila on sen säättämisestä alkaen varauduttu tulokaslajien kantojen säätelyyn sisällyttämällä ne riistalajeihin. Tällaisia lajeja ovat villisika, pesukarhu, rämemajava ja japaninpeura. Käytäntö on lisäksi osoittanut joidenkin lajien, kuten valkoposkihanhen runsastuessa, että kannanhallintaan varautuminen riittävän ajoissa on perusteltua. Myös kultasakaali on voimakkaasti lisääntyvä laji. Kokemukset voimakkaasti lisääntyvien lajien kannansääntelystä lajin vakiintumisen jälkeen antavat perustellun syyn olettaa, että vastaavat ongelmat ja kustannukset olisivat todennäköisiä myös kultasakaalin osalta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että haitallisena vieraslajina kultasakaalin maahantuonti ja ympäristöön päästäminen on nykyisin kielletty. Valiokunta ei pidä tarpeellisena siirtää kultasakaalia metsästyslain piiriin. Haitalliset vieraslajit, kuten kultasakaali, tulee poistaa luonnosta.

Lopuksi

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä ehdotettavin muutoksin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain 8 ja 16 §:n muuttamisesta

Lain nimike. Ottaen huomioon jäljempänä ehdotettavat muutokset lakiin valiokunta ehdottaa lain nimikkeen teknistä tarkistamista.

7 §. (Uusi) Viranomaiset. Valiokunta ehdottaa 1 momenttiin tehtäväksi teknisen muutoksen. Valiokunta toteaa, että jäljempänä ehdotettavan 16 §:n 1 momentin mukaan haitallisten vieraslajilintujen ja -nisäkkäiden pyydystämiseen ja tappamiseen sovellettaisiin rauhoittamattomia eläi-

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

miä koskevia metsästyslain ja -asetuksen säännöksiä, jollei pykälässä toisin säädetä. Valiokunta ehdottaa, että näiden säännösten noudattamisen valvonnasta lisätään 7 §:ään uusi 4 momentti, jonka mukaan valvontaan sovellettaisiin, mitä metsästyslain 88 §:ssä säädetään lain noudattamisen valvonnasta. Valiokunta toteaa, että metsästyslain 88 §:n mukaan rauhoittamattomia eläimiä koskevien säännösten noudattamista valvovat poliisi, rajavartiolaitos ja riistahallintolaissa tarkoitettut metsästyksenvalvojat toimialueillaan. Valtion omistamilla alueilla lain noudattamista valvovat virkamiehet, joiden tehtäväksi valvonta on muualla laissa säädetty tai määrätty. Aluehallintovirasto voi määrätä lakiin tai sen nojalla annettuun säännökseen tai määräykseen perustuvan velvollisuuden laiminlyöjän täyttämään velvollisuutensa sakon uhalla tai uhalla, että tekemättä jätetty teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

16 §. Ympäristöön päässeeseen lintu- tai nisäkäslajin pyydystäminen ja tappaminen. Valiokunta toteaa, että esityksessä ehdotettuun pykälän 3 momenttiin sisältyy asetuksenantovaltuus. Valiokunta pitää tarpeellisena, että perussäännökset valtioneuvoston asetuksella säädettävistä asioista sisällytetään ehdotettua selvemmin pykälään siten, että asetuksenantovaltuudet muotoillaan tavanomaiseen tapaan tarkoittamaan lakia tarkempien säännösten antamista eikä niistä poikkeamista.

Valiokunta ehdottaa edellä todetun perusteella ja pykälään jäljempänä ehdottavista muutoksista johtuen, että 1 momenttiin tehdään tekninen tarkistus.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan haitallisten vieraslajilintujen ja -nisäkkäiden pyyntikeinoja saadaan käyttää myös sellaisiin tavallisiin, ei-haitallisiksi säädettyihin vieraslajeihin, joista ei säädetä metsästyslaissa. Säännöksen tarkoituksena on täydentää ympäristöön päässeiden vieraslajieläinten poistamista koskevaa sääntelyä. Säännöksessä tarkoitetaan sellaisia yksittäisiä Suomeen tuotuja vieraslajieläimiä, joilla ei ole Suomessa luonnonvaraista kantaa. Sääntelyn selventämiseksi valiokunta ehdottaa, että 2 momentissa säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle rajataan paitsi metsästyslaissa myös luonnonsuojelulaissa tarkoitettut lintu- ja nisäkäslajit.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttiin sisältyvän asetuksenantovaltuuden poistamista ja sen korvaamista säännöksellä, jonka mukaan pykälässä tarkoitettun nisäkkään saisi ampua sen pyydystämiseksi käytettyyn loukuun poiketen siitä, mitä metsästyslain 25 §:n 1 momentissa säädetään. Perusteena on, että metsästyslain 25 §:n mukaan eläintä ei saa ampua 150:tä metriä lähempänä asuinrakennusta, ellei rakennuksen omistaja tai haltija anna tähän nimenomaista lupaa. Vieraslajinisäkkäistä esimerkiksi supikoiria joudutaan pyydystämään myös taajamissa, missä laissa säädettyä vähimmäisetäisyyttä asuinrakennuksista on vaikea täyttää. Ampuma-asetta voisi säännöksen mukaisesti käyttää vain eläimen ollessa loukussa.

Edellä asetuksenantovaltuudesta todetun perusteella valiokunta ehdottaa pykälän 4 momenttiin otettavaksi perussäännöksen kielletyistä pyyntivälineistä ja menetelmistä. Sen mukaan pykälässä tarkoitettun linnun ja nisäkkään pyydystämiseen ja tappamiseen ei saa käyttää metsästyslain 33 §:n 1 momentin 1—3 ja 6—14 kohdassa tarkoitettuja pyyntivälineitä ja pyyntimenetelmiä.

Perussäännöstä tarkentaen valiokunta ehdottaa pykälään sisällytettäväksi 5 ja 6 momentit, joiden mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää pyyntivälineitä ja pyyntimenetelmiä koske-

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

vista lisärajoituksista sekä antaa tarkempia säännöksiä ampuma-aseiden ominaisuuksista ja käytämisestä.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 7 momenttiin sisällytetään informatiivinen säännös eläinsuojelua koskevista säännöksistä.

21 §. (Uusi) Rangaistukset. Valiokunta ehdottaa 2 momenttiin tehtäväksi teknisen muutoksen. Valiokunta toteaa, että voimassa olevassa pykälässä säädetään teonkuvauksista, joiden perusteella EU:n vieraslajiasetuksen tai vieraslajilain tiettyjä säännöksiä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkova voidaan tuomita haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta sakkoon. Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 3 momentti, jonka mukaan haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta pyydystää tai tappaa 16 §:ssä tarkoitetun linnun tai nisäkkään vastoin 16 §:ssä säädettyä tai vastoin pykälän nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöstä. Teko olisi rangaistava myös huolimattomuudesta, kuten vastaava teko voimassa olevan metsästyslain 75 §:n mukaan. Yleisen rangaistuskäytännön perusteella ja ottaen huomioon, mitä vastaavan teon rangaistavuudesta säädetään metsästyslain 75 §:ssä, valiokunta pitää sakkorangaistusta riittävänä seuraamuksena teosta.

2. Laki metsästyslain muuttamisesta

5 §. Riistaeläimet ja rauhoittamattomat eläimet. Viitaten yleisperusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa 1 momenttia muutettavaksi siten, että riistaeläinluettelosta poistetaan kultasakaali.

41 a §. Edellytykset eräiden riistaeläinlajien poikkeusluvalle. Viitaten yleisperusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa 1 momenttia muutettavaksi siten, että kultasaakali poistetaan säännöksen riistaeläinluettelosta.

42 §. Vierasperäisen riistaeläimen ja riistaeläinkannan maahantuonti ja luontoon laskeminen. Viitaten yleisperusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa 1 momenttia muutettavaksi siten, että kultasakaali poistetaan säännöksen riistaeläinluettelosta.

3. Laki luonnonsuojelulain 37 §:n muuttamisesta (Uusi)

37 §. Soveltamisala. Valiokunta toteaa, että luonnonsuojelulain eliölajien suojelua koskevia säännöksiä sovelletaan lain voimassa olevan 37 §:n 1 momentin mukaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin. Kuitenkin myös sellaiset eläin- ja kasvilajit voivat esiintyä meillä luonnonvaraisina, joiden on todettu vahingoittavan luonnon monimuotoisuutta ja jotka on tällä perusteella säädetty haitallisiksi vieraslajeiksi joko unionin oikeudessa tai meillä kansallisesti valtioneuvoston asetuksella.

Luonnonsuojelulain 1 §:n mukaisesti lain yhtenä tarkoituksena on suojella Suomen luonnon monimuotoisuutta. Luonnonsuojelulain 37 §:ää ei ole oikeudellisesti mahdollista tulkita tämän tarkoituksen vastaisesti siten, että säännöksen nojalla suojeltaisiin myös luonnon monimuotoisuutta vahingoittavia haitallisia vieraslajeja. Haitalliset vieraslajit eivät ole myöskään voineet kuulua

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

luonnonsuojelulain soveltamisalaan sen jälkeen, kun näitä lajeja koskeva erillinen sääntely eli EU:n vieraslajiasetus ja kansallinen vieraslajilaki tulivat voimaan 1.1.2016.

Vaikka luonnonsuojelulain soveltamisala ja sen suhde vieraslajilainsäädäntöön on edellä sanotuin perustein sinänsä yksiselitteinen, valiokunta katsoo, että oikeustila tulee käydä selvemmin ilmi myös lain säännöksistä. Valiokunta ehdottaa, että vieraslajilainsäädännön ja luonnonsuojelulain soveltamisaloja selvennetään lisäämällä luonnonsuojelulain 37 §:ään asiaa koskeva uusi 4 momentti (3. lakiehdotus).

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 286/2018 vp sisältyvän 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy uuden 3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan uusi lakiehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain ~~8 ja 16 §:n~~ muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 7, 8, ~~ja~~ 16 ja 21 §

7 § (Uusi)

Viranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo vieraslajiasetuksen ja tämän lain noudattamista, jollei jäljem-pänä tässä pykälässä toisin säädetä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

päättää nopeiden hävittämistoi-menpiteiden toteuttamisesta vieraslajiasetuksen 17 ja 18 artiklan mukaisesti.

Tulli valvoo vieraslajiasetuksen 15 artiklan mukaista maahantuontia sekä tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun maahantuontikiellon noudattamista Euroopan unionin ulkopuolelta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii vieraslajiasetuksen 8 ja 9 artiklassa tarkoitettuna lupaviranomaisena ja vastaa luvissa tarkoitettujen toimipaikkojen valvonnasta.

Ympäristöön päässeeseen lintu- tai nisäkäslajin pyydystämisestä ja tappamisesta tässä laissa tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan sovelletaan, mitä metsästyslain 88 §:ssä säädetään lain noudattamisen valvonnasta. Eläinsuojelua koskevien säännösten noudattamisen valvonnasta säädetään eläinsuojelulaissa (247/1996). (Uusi)

8 §

Luonnonvarakeskuksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen riistakeskuksen tehtävät

Luonnonvarakeskus hoitaa sille säädetty tehtävät tämän lain täytäntöönpanossa.

Suomen ympäristökeskus ja Suomen riistakeskus tuottavat toimialoillaan tämän lain täytäntöönpanoa varten tarvittavia asiantuntijapalveluja. Suomen riistakeskus huolehtii myös tämän lain 16 §:n toimeenpanoon liittyvistä metsästyslain mukaisista julkisista hallintotehtävistä.

16 §

Ympäristöön päässeeseen lintu- tai nisäkäslajin pyydystäminen ja tappaminen

Jollei tässä pykälässä toisin säädetä, ympäristöön päässyt lintu- tai nisäkäslaji, joka on unionin luetteloon kuuluva tai kansallisesti merkityksellinen haitallinen vieraslaji, saadaan pyydystää ja tappaa soveltaen, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään rauhoittamattoman linnun ja nisäkkään pyydystämisestä ja tappamisesta.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös muuhun vieraslajina pidettävään lintu- tai nisäkäslajiin, josta ei säädetä metsästyslaissa tai luonnonsuojelulaissa.

Tässä pykälässä tarkoitetun nisäkkään saa ampua sen pyydystämisessä käytettyyn loukkuun poiketen siitä, mitä metsästyslain 25 §:n 1 momentissa säädetään. (Uusi)

Tässä pykälässä tarkoitetun linnun ja nisäkkään pyydystämiseen ja tappamiseen ei saa käyttää metsästyslain 33 §:n 1 momentin 1—3 ja 6—14 kohdassa tarkoitettuja pyyntivälineitä ja pyyntimenetelmiä. (Uusi)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin, mitä 1 momentissa tarkoitettuja metsästyslain ja sen nojalla annettuja säännöksiä sovelletaan tässä pykälässä tarkoitettujen lintu- tai nisäkäslajien pyydystämiseen ja tappamiseen, jos se on tarpeen näiden lajien leviämisen estämiseksi, muun kuin pyydystämisen ja tappamisen kohteena olevan lajin tai sen elinympäristön suojelemiseksi taikka metsästyslain tai sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi.

Sen lisäksi, mitä 4 momentissa säädetään, valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää rajoituksia, jotka koskevat: (Uusi)

- 1) tiettyä pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää;
- 2) aluetta tai ajankohtaa pyyntivälineen tai pyyntimenetelmän käyttämiseksi;

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

3) pyydystettävää eläinlajia;

Sen lisäksi, mitä 4 momentissa säädetään, valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä: (Uusi)

1) ampuma-aselain (1/1998) 6 §:ssä tarkoitettujen ampuma-aseiden ja patruunoiden ominaisuuksista ja käyttämisestä;

2) metsästysjousen ja nuolien ominaisuuksista ja käyttämisestä;

3) ilma-aseiden ominaisuuksista ja käyttämisestä.

Kiellosta tuottaa eläimelle tarpeetonta kipua ja tuskaa säädetään eläinsuojelulain 3 §:ssä ja eläinten lopettamisesta mainitun lain 32 §:ssä. (Uusi)

21 § (Uusi)

Rangaistukset

Joka tahallaan vieraslajiasetuksen 7 artiklan tai tämän lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdan taikka vieraslajiasetuksen 8 tai 9 artiklan nojalla myönnetyn luvan vastaisesti

1) pitää hallussaan, kasvattaa taikka myy tai muutoin luovuttaa,

2) käyttää taikka kuljettaa omaan lukuunsa tai luovuttaa omaan lukuunsa kuljetettavaksi tai

3) saattaa markkinoille

unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta sakkoon.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta on tuomittava myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vieraslajiasetuksen 7 artiklan taikka tämän lain 3 §:n 1 momentin tai 11 §:n 2 momentin 1 kohdan vastaisesti päästää ympäristöön unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin taikka 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua vieraslajin.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, haitallisista vieraslajeista annettujen säännösten rikkomisesta on tuomittava myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta pyydystää tai tappaa 16 §:ssä tarkoitettua linnun tai nisäkkään vastoin 16 §:n 1—4 momentissa säädettyä tai vastoin 16 §:n 5 tai 6 momentin nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöstä. (Uusi 4 mom.)

Joka rikkoo 17 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos uhkasakko on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu maksettavaksi.

Rangaistus säännöstelyrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 1–3 §:ssä. Rangaistus salakuljetuksesta säädetään rikoslain 46 luvun 4 ja 5 §:ssä. Rangaistus laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä säädetään rikoslain 46 luvun 6 ja 6 a §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

metsästyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan metsästyslain (615/1993) 5 §:n 1 momentin 1 kohta, 33 §:n 3 momentti, 34 a §:n 2 momentti, 37 a §, ~~41 a §:n 1 momentin johdantokappale~~ sekä 42 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 555/2018, 33 §:n 3 momentti laissa 422/2016, 34 a §:n 2 momentti laissa 504/2017, 37 a § laissa 206/2013, ~~41 a §:n 1 momentin johdantokappale laissa 159/2011~~ sekä 42 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1711/2015, seuraavasti:

5 §

Riistaeläimet ja rauhoittamattomat eläimet

Riistaeläimiä ovat:

1) villikani, metsäjänis, rusakko, orava, euroopanmajava, kanadanmajava, susi, ~~kultasakaali~~, tarhattu naali, kettu, karhu, mäyrä, kärppä, hilleri, saukko, näättä, ahma, ilves, itämeren norppa, kirjohylje, halli, villisika, kuusipeura, saksanhirvi, japaninpeura, metsäkauris, hirvi, valkohäntäpeura, metsäpeura ja mufloni;

33 §

Pyyntivälineet ja pyyntimenetelmät

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu keinotekoisien valonlähteen käytön kiellosta voidaan kuitenkin poiketa käyttämällä kiinteää keinovaloa villisian metsästyksessä ruokintapaikalla.

34 a §

Ravintohoukutin

Edellä 1 momentin nojalla säädettävä kiellosta ei kuitenkaan voi koskea pyyntivälineenä käytetyn loukun tai rautojen suojuksen sisällä käytettäviä syöttejä ketun, mäyrän, hillerin ja näädän metsästyksessä.

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

37 a§

Majavan pesän rauhoitus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin euroopanmajavan ja kanadanmajavan pesän ja siihen liittyvän rakennelman rauhoituksesta ja rauhoituksesta poikkeamisesta.

~~41 a §~~

Edellytykset eräiden riistaeläinlajien poikkeusluvalla

~~Jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella, 41 §:ssä tarkoitettu poikkeuslupa voidaan myöntää ahman, suden, karhun, saukon, ilveksen, kultasakaalin, euroopanmajavan, hallin, kirjohylkeen, itämeren norpan, hillerin, näädän ja metsäjäniksen pyydystämiseen tai tappamiseen:~~

42 §

Vierasperäisen riistaeläimen ja riistaeläinkannan maahantuonti ja luontoon laskeminen

Tässä pykälässä tarkoitetaan:

1) vierasperäisellä riistaeläimellä villikania, kanadanmajavaa, ~~kultasakaalia~~, tarhattua naalia, kuusipeuraa, saksanhirveä, japaninpeuraa, valkohäntäpeuraa ja muflonia sekä kanadanhanhea ja fasaania;

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____
kuuta 20 _____.

Valiokunnan uusi lakiehdotus

3.

Laki

luonnonsuojelulain 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

lisätään luonnonsuojelulain (1096/1996) 37 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1069/2004, uusi 4 momentti seuraavasti:

37 §

Soveltamisala

Haitallisista vieraslajeista säädetään haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1143/2014 sekä vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 8.3.2019

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala sin
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd (osittain)
jäsen Eerikki Viljanen kesk (osittain)
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Vastalause 1

Perustelut

Hallituksen esitys (HE 286/2018 vp) laeiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain 8 ja 16 §:n ja metsästyslain muuttamisesta pyrkii tehostamaan keinoja, joilla haitallisiksi määriteltyjen sekä muiden vieraslajilintujen ja -nisäkkäiden leviämistä voidaan estää. Tavoitteena on myös parantaa vieraslajiriskien hallintaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Nämä tavoitteet ovat erittäin kannatettavia ja tarpeellisia.

Haitallisten vieraslajien kantojen sääntelyssä ja leviämisen estämisessä on huomioitava myös tehokkuus, turvallisuus, eläinsuojelulliset vaatimukset ja eettinen kestävyys. Hallituksen lakiesitys ei ota kaikkia näitä vaatimuksia huomioon riittäväällä tavalla.

Metsästyskorttivaatimuksen poistuminen viiden nisäkäslajin osalta

Ilman metsästyskorttia voi nykyisen lainasäädännön mukaisesti pyydystää rauhoittamattomia eläimiä, joihin kuuluu pienikokoisia nisäkkäitä ja lintuja: metsämyyrä, vesimyyrä, kenttämyyrä, peltomyyrä, lapinmyyrä, isometsähiiri, isorotta, kotihiiri, korppi poronhoitoalueella, varis, harakka, naakka, harmaalokki, merilokki, kesykyyyhky ja räkättirastas. Lisäksi villiintyneeseen kissaan sovelletaan, mitä rauhoittamattomista eläimistä säädetään, eräitä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Lakiehdotuksen mukaan haitalliset vieraslajit supikoira, minkki ja piisami sekä pesukarhu ja rämemajava tulisivat saman sääntelyn piiriin. Nykytilanteeseen verrattuna sääntely muuttuisi siis siten, että ilman metsästyskorttia voisi pyydystää myös näitä viittä, nykyisiä rauhoittamattomia lajeja kooltaan isompaa nisäkästä.

Suomen riistakeskus totesi asiantuntijalausunnossaan, että koska monet vieraslajieläimet ovat taustaltaan riistalajeja tai merkittäviä riistasaalilajeja taikka vaikuttavat riistalajien kantoihin, niiden torjunnassa ja hallinnassa tarvitaan metsästykseseen liittyvää asiantuntemusta. Riistakeskus totesi myös, että haitallisten vieraslajien torjunnassa saattaa olla tarpeen käyttää tehokkaitakin keinoja, mutta osa mahdollisesti tarpeellisista erityiskeinoista soveltuu paremmin tapauskohtaiseen torjuntaan ammattimaisesti toteutettuina ja poikkeusluvan perusteella.

Mikäli supikoiran, minkin, piisamin, pesukarhun ja rämemajavan tappamiseen ei enää tarvittaisi metsästyskorttia, ei voitaisi kontrolloida sitä, että näitä eläimiä tappava henkilö tunnistaa kyseiset eläinlajit oikein sekä tuntee metsästyslain ja eläinsuojelulain vaatimukset.

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto totesi lausunnossaan, että jos metsästyskorttia ei vaadita supikoiran ja riistaeläimistä poistettaviksi ehdotettujen muiden lajien pyydystämisessä ja tappamisessa, on epätodennäköistä, että kaikilla pyyntiin osallistuvilla ihmisillä olisi riittävät taidot lopettaa eläin eettisesti.

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Supikoiran pyynnin mahdollistaminen maallikoille voi myös johtaa hyötyjen sijaan haittavaikutuksiin sekä kannan hallinnan että maallikkojen itsensä kannalta: huonosti suunniteltu ja toteutettu tehopyynti voi nostaa supikoiran lisääntymistehokkuuden huippuunsa, ja eläimiä käsittelevät maallikot voivat altistua raivotautitartunnalle.

Myös Metsästäjäliitto on lakimuutoksen valmistelusta tiedottaessaan pitänyt tärkeänä, että myös jatkossa minkä tahansa riista- tai rauhoittamattoman eläimen lopettaa ammattitaitoinen henkilö, esimerkiksi metsästäjä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kuullut useat tahot sekä maa- ja metsätalousministeriö ovat todenneet pitävänsä epätodennäköisenä, että haitallisten vieraslajien pyyntiin ja varsinkaan pyydettyjen eläinten lopettamiseen osallistuvat muut kuin metsästäjät. Henkilön, joka aikoo pyydystää tai tappaa rauhoittamattoman eläimen, onkin tunnettava metsästyslain ja eläinsuojelulain vaatimukset. Erehtyminen lajintunnistuksessa tai lainsäädännön vaatimusten noudattamisessa on rangaistavaa.

Mikäli supikoiran, minkin ja piisamin sekä pesukarhun ja rämemajavan pyynti sallitaan henkilöille, jotka eivät ole suorittaneet metsästäjäutkintoa, ei pääsääntöisesti voida ennakolta olettaa henkilön laintuntemuksen, lajintuntemuksen sekä rauhoittamattoman eläimen pyydystämiseen ja lopettamiseen tarvittavien tietojen ja taitojen hallinnan olevan riittävää. Henkilöllä, joka ei tunnista haitallista vieraseläinlajia oikein tai on tietämätön tai epävarma metsästyslain ja eläinsuojelulain vaatimuksista, voi olla ilmeinen riski syyllistyä rangaistavaan tekoon. Tätä lainsäädännöllä ei tule edistää vaan pikemminkin pyrkiä estämään.

Eläinsuojelusäännösten noudattaminen

Metsästyslain riistaeläimistä poistettaviksi ehdotetuista lajeista piisamin pesän rauhoituksesta säädetään nykyisin metsästysasetuksessa. Supikoiran, pesukarhun, minkin ja rämemajavan naaras, jota saman vuoden jälkeläinen seuraa, on nykyisin metsästysasetuksen mukaan rauhoitettu toukokuun 1 päivästä heinäkuun 31 päivään. Säännös koskee siten poikasen kanssa liikkuvaa naarasta. Yksin liikkuvalla naaraalla ei sen sijaan ole säädetty rauhoitusaikaa. Rauhoitussäännöksestä luopuminen ei tämän vuoksi muuttaisi nykytilaa, jossa yksin liikkuva naaras saadaan metsästä pesintäajasta riippumatta ja jossa pesässä olevat poikaset voivat jäädä yksin.

Vastineessaan maa- ja metsätalousministeriö totesi harkittavan vieraslajilain nojalla annettavaa valtioneuvoston asetusta valmisteltaessa, että saman vuoden poikasten kanssa liikkuva emä säädettäisiin rauhoitetuksi, kuten nykyisinkin, ja että asetuksella säädettäisiin myös piisamin pesärauhoituksesta nykyiseen tapaan. Samalla tulisi ministeriön mukaan säätää nykyistä selvemmin, että ilman poikasia kulkevaan eläimeen kohdistettuna esimerkiksi minkin rautapyyntiä ja supikoiran loukkupyyntiä voitaisiin lähtökohtaisesti harjoittaa emärauhoitusta rikkomatta.

Muun muassa Luonnonvarakeskus nosti esille asiantuntijalausunnossaan, että myös eläinsuojelulaki tulee ottaa huomioon, ja totesi lisäksi, että jos supikoiran ja piisamin rauhoituksesta lisääntymisaikana luovutaan, vaarana on, että pentujaan imettävä emo tapetaan ja pennut jätetään kuolemaan nälkään.

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto totesi pennullisten emojen tappamisen johtavan suurella todennäköisyydellä emoistaan riippuvaisten pentujen nääntymiseen hengiltä, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä ja EU:n tavoitteiden kanssa linjassa olevana toimintatapana. Rauhoitusaikojen poistaminen ei vaikuta myöskään perustellulta pyynnin tehokkuuden kannalta, sillä esimerkiksi supikoiran kohdalla tehokkain pyyntiaika olisi kevättalvella ennen kuin pentueet ovat syntyneet.

Myös Metsästäjäliitto on lakimuutoksesta tiedottaessaan muistuttanut, ettei ole eettistä tappaa naarasta, jolla on poikaset, ja että myös minkin ja supikoiran kohdalla on tärkeää säilyttää pesimärauha, vaikka ei nostanut tätä näkemystä esille valiokunnalle toimitetussa asiantuntijalausunnossaan.

Kultasakaali

Suomen luonnossa elävät nisäkäs- ja lintulajit kuuluvat pääsääntöisesti joko luonnonsuojelulain, vieraslajilain tai metsästyslain soveltamisalan piiriin. Kultasakaalia ei nykyisin esiinny Suomessa. Se on voimassa olevassa lainsäädännössä säädetty kansallisesti haitalliseksi vieraslajiksi, jonka maahantuonti, kauppa ja luontoon laskeminen on kielletty.

Käytössä on siis olemassa keinot, joilla lajin tuleminen Suomeen ihmisen toimesta voidaan estää ja luonnosta yksilöt poistaa, jos niitä sinne ihmisen toimesta päätyy. Havainnot kultasakaalin leviämisestä pohjoisemmaksi antavat kuitenkin aiheen olettaa, että laji voi melko lyhyessäkin ajassa levitä Baltian maiden ja Venäjän kautta luontaisesti Suomeen ja muodostua meillä siten tulokaslajiksi.

Maa- ja metsätalousministeriön valiokunnalle antaman vastineen mukaan ensimmäiset kultasakaalihavainnot Suomessa saataisiin todennäköisesti yksittäisistä eläimistä. Näiden havaintojen perusteella ei välttämättä pystyttäisi selvittämään, ovatko yksilöt luonnossa vieraslajilainsäädännössä tarkoitetun ihmisen toiminnan vuoksi eli onko ihminen tuonut tai vapauttanut kultasakaalin Suomen luontoon, vai ovatko lajin yksilöt levinneet tänne itse luontaisesti. Ihmisen tuomana kultasakaali olisi vieraslaji.

Itse luontaisesti Suomeen levittäytyvä kultasakaali olisi tulokaslaji, ei vieraslaji. Tulokaslajeihin ei sovelleta vieraslajilakia. Luontaisesti Suomeen levittäytyvä kultasakaali olisi automaattisesti myös luonnonsuojelulain tarkoittama rauhoitettu laji, kuten muutkin sellaiset Suomen luonnonvaraiset lajit, jotka eivät ole metsästyslain mukaisia rauhoittamattomia tai riistaeläinlajeja.

Kultasakaali on Euroopan unionin alueella myös luontodirektiivin liitteen V laji, jonka suotuista suojelutase tulee turvata. Kultasakaalia ei siksi voida säätää metsästyslain rauhoittamattomaksi lajiksi. Luontodirektiiviä ei kuitenkaan sovelleta yksittäisiin harhaileviin yksilöihin luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolella. Metsästyslain mukaiseksi riistalajiksi kultasakaali voidaan säätää.

Ellei kultasakaalia hallituksen esityksen mukaisesti siirretä vieraslajilain tarkoittamasta vieraslajista metsästyslain mukaiseksi riistalajiksi, seuraa siis tilanne, jossa kultasakaalin Suomeen luontaisesti levittäytyvien yksilöiden tappaminen on luonnonsuojelulain nojalla kielletty, kunnes laji säädetään riistalajiksi. Tällöin kultasakaali ehtisi levittäytyä ja vakiintua osaksi luontaista lajist-

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

toamme huomattavasti nopeammin kuin tilanteessa, jossa laji on säädetty riistalajiksi jo ennakolta.

Riistalajiksi säädettyä voidaan kultasakaalin ensimmäisiä luontaisen levinneisyysalueensa ulkorajoille Suomeen harhailevia yksilöitä poistaa metsästämisellä ja näin rajoittaa kannan nopeaa levittäytymistä.

Kultasakaalin vaikutus keskiuurena ja saalistustavoiltaan tehokkaana petoeläimenä olisi alkupe-
räiseen eläinlajistoomme todennäköisesti merkittävän negatiivinen. Koska kultasakaalin Suomeen levittäytymistä ei kuitenkaan luontodirektiivin vuoksi voida estää, olisi nykyisen luonnonvaraisen lajiston suojelemiseksi siis parasta, että kultasaali säädetäisiin jo ennakolta riistalajiksi, hallituksen esityksen mukaisesti.

Koirasusi

Valiokunnan mietintöön sisältyy epätäsmällistä perustelutekstiä, jossa viitataan suden ja koiran risteymien tunnistamismenettelyihin. Nykyisen käytännön mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa olevat viranomaisohjelmat ja tutkimuslaitokset, kuten Riistakeskus ja Luonnonvarakeskus, määrittelevät ne asiantuntijahot, jotka ottavat ja tutkivat kaikista tunnetuista poikkeusluvin kaadetuista susista tai muulla tavoin kuolleena löydettyistä susista sekä koiran ja suden risteymiksi epäillyistä yksilöistä näytteet geneettisten tai eläintauteihin liittyvien tutkimusten osalta.

Ei ole perusteltua olettaa, että viranomaiskäytäntöä tältä osin olisi tarpeen muuttaa tai että olisi syytä epäillä tutkimusmenetelmien luotettavuutta ja riippumattomuutta, kuten valiokunnan mietinnön perustelutekstissä epäsuorasti viitataan.

Oikeusasteissa pohditaan ajoittain tapauksia, joissa ammuttua eläintä on luultu tai väitetty suojelemattomaksi koiran ja suden risteymäksi. Koiramaiset piirteet eläimen käytöksessä ja morfologiassa eli ulkomuodossa ja anatomiaa eivät päde, jos eläin on geneettisen tutkimuksen perusteella selvästi susi.

Eläimen ulkonäöstä tai käytöksestä ei asiantuntijoiden mukaan voida tehdä pitkälle meneviä päätelmiä lajinmäärityksen suhteen, etenkin nuoresta yksilöstä. Jos suurpetoasiantuntijoiden on vaikeaa, maallikoiden on luultavasti jopa mahdotonta tunnistaa koiran ja suden risteymää pelkästään morfologisten ominaisuuksien perusteella.

Koirasusi on haitallinen vieraslaji. Niitä ei saa tuoda maahan, myydä eikä vapauttaa luontoon. Luonnossa tavatut risteymäepäilyt tulee tunnistaa ja poistaa viranomaisten toimesta. Suomessa on noin 20:n viime vuoden aikana tavattu kolme tunnistettua risteymätapausta, jotka on poistettu.

Spekulaatiota koirasusien runsaasta esiintymisestä Suomessa ei asiantuntijatieto tue. Mikäli käytäntöjä tai ohjeistuksia muutettaisiin korostamaan risteymätapausten tunnistamista morfologisten ominaisuuksien perusteella, päädyttäisiin todennäköisesti törkeisiin metsästysrikoksiin tai niihin yllyttämiseen, mitä ei varsinkaan lainsäätäjän taholta tule edistää.

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 286/2018 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen,

että valiokunnan mietinnön yleisperustelujen kappaleet 4 ja 14—16 muutetaan kuulumaan seuraavasti: (*Vastalauseen muutosehdotus*)

(4) ”Valiokunta toteaa, että kansallisesti merkityksellisistä haitallisista vieraslajeista annetun asetuksen (1725/2015) A-liitteen 1.1.1. kohdan mukaan merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja ovat kesykoiran ja suden (*Canis lupus*) tai kesykoiran ja toisen koiraeläinlajin (*Canidae*) risteymät sukupolvissa F1—F4, sekä näiden risteymien ja muun kuin kesykoiran risteymät. Valiokunta on mietinnössään (MmVM 26/2018 vp – HE 263/2018 vp) käsitellyt vieraslajeihin kuuluvan koirasusiyksilön tunnistamismenettelyä.

(14) Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että havainnot kultasakaalin leviämisestä vähitellen pohjoisemmaksi antavat aiheen olettaa, että laji voi melko lyhyessäkin ajassa levitä luontaisesti Suomeen ja muodostua meillä tulokaslajiksi. Tämän vuoksi kultasakaali tulee poistaa vieraslajilainsäädännön ja sen mahdollistamien torjuntakeinojen piiristä. Näin varmistetaan myös se, että kultasakaalin levitessä Suomeen lainsäädäntömme noudattaa EU:n luontodirektiivin vaatimuksia, joiden mukaan kultasakaalin suotuisan suojelun tason säilyttämistä ei saa vaarantaa. Kultasakaalin lisääminen metsästettäviin riistaeläimiin mahdollistaa tarvittaessa myös lajin luontodirektiivin mukaisen kannansäätelyn metsästyksellisin keinoin.

(15) Valiokunta toteaa, että metsästyslailla on sen säätämisestä alkaen varauduttu tulokaslajien kantojen säätelyyn sisällyttämällä ne riistalajeihin. Tällaisia lajeja ovat villisika, pesukarhu, rämemajava ja japaninpeura. Käytäntö on lisäksi osoittanut joidenkin lajien, kuten valkoposkikihanhien, runsastuessa, että kannanhallintaan varautuminen riittävän ajoissa on perusteltua. Myös kultasakaali on voimakkaasti lisääntyvä laji. Kokemukset voimakkaasti lisääntyvien lajien kannansäätelystä lajin vakiintumisen jälkeen antavat perustellun syyn olettaa, että vastaavat ongelmat ja kustannukset olisivat todennäköisiä myös kultasakaalin osalta. Kultasakaalin luontaista vakiintumista Suomeen ei ole EU:n luontodirektiivin mukaisesti sallittua estää.

(16) Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että haitallisena vieraslajina kultasakaalin maahan tuonti ja ympäristöön päästäminen on nykyisin kielletty. Koska kultasakaali on edellä todetuista syistä tarpeen poistaa haitallisista vieraslajeista, sen mahdollisesta maahantuonnista ja luontoon laskemisesta on säädettävä erikseen. Kultasakaali lisättäisiin siksi tässä vaiheessa metsästyslain 42 §:ään, jossa säädetään vierasperäisistä riistalajeista. Vieraslajilain säätämisen yhteydessä (HE 82/2015 vp) metsästyslain 42 §:ssä säilytettiin käsite vierasperäinen, koska käsite oli metsästyslaissa vakiintunut ja asiayhteyteen sopiva eikä sääntelyn selvyys suhteessa EU:n vieraslajiasetukseen vaatinut käsitteen muuttamista.”

ja että hyväksytään kaksi lausumaa. (*Vastalauseen lausumaehdotukset*)

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että vieraslajilain nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa säädetään metsästyslain riistaeläimistä poistettavien pesukarhun, rämemajavan, supikoiran ja minkin saman vuoden poikasten kanssa liikkuvan emän sekä piisamin pesärauhoituksesta nykyiseen tapaan.

2. Eduskunta edellyttää, että vieraslajilain nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa säädetään, että metsästyslain riistaeläimistä poistettavien pesukarhun, piisamin, rämemajavan, supikoiran ja minkin pyynti tulee jatkossakin olla mahdollista vain voimassa olevan metsästyskortin haltijalle.

Helsingissä 8.3.2019

Hanna Halmeenpää vihr

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Vastalause 2

Perustelut

Emme voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan, jonka mukaan kultasakaalia ei hallituksen alkuperäisen esityksen mukaan tulisi siirtää metsästyslain piiriin vaan säilyttää laji vieraslajina.

Kuten hallituksen esityksestä tulee ilmi, Suomi varautuu kultasakaalin maahantuloon säätämällä se metsästettäväksi riistaelimeksi ennen kuin laji on levittäytynyt tänne. Tämä on äärimmäisen tärkeä tavoite. Sakaali on erittäin lisääntymiskykyinen petoeläin, joka tänne levittäytyessään voi kurittaa erityisesti Suomessa pesivää linnustoa. Suomi ei nykyisin kuulu kultasakaalin luontaiseen levinneisyysalueeseen, mutta ilmasto- ja elinympäristömuutosten takia kultasakaali on levittäytynyt vähitellen pohjoisemmaksi. On syytä olettaa, että laji voi levitä luontaisesti myös Suomeen.

Suomen on varauduttava sakaalin tänne levittäytymiseen mahdollistamalla sen metsästäminen riistalajina. Lajin jättäminen vieraslajiksi ei ole varteenotettava vaihtoehto. Vieraslajit ovat haitallisiksi määriteltyjä vieraslajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen toimesta joko tahattomasti tai tarkoituksella. Tulokaslajit taas tulevat maahan luonnollisesti leviämällä. Itse Suomeen esimerkiksi idästä levittäytyvästä kultasakaalista muodostuisi näin ollen tulokaslaji, ei vieraslaji, jolloin vieraslajisäädäntöä ei sovelleta kultasakaaliin.

Kultasakaali on myös EU:n luontodirektiivin liitteen V mukainen laji, jonka suotuisaa suojelutasonsa ei saa vaarantaa. Meidän on varmistettava, että lainsäädäntömme noudattaa direktiivin vaatimuksia. Koska kultasakaaliin ei yllä mainittujen perusteiden ole mahdollista soveltaa vieraslajisäädäntöä, tulisi laji lisätä metsästettäviin riistaeläimiin, joka mahdollistaa sakaalin kannansäätelyn luontodirektiivin mukaisesti tarvittaessa metsästämällä. Kuten maa- ja metsätalousministeriö asiantuntijalausunnossaan tuo esille, Suomen luonnossa elävät nisäkkäät ja lintulajit kuuluvat pääsääntöisesti joko luonnonsuojelulain, vieraslajilain tai metsästyslain alle. Jos kultasakaali jätetään vieraslajiksi ja se levittäytyisi tänne luontaisesti eikä sitä olisi säädetty riistalajiksi, johtaisi se lajin rauhoittamiseen luonnonsuojelulain nojalla. Tällöin kultasakaalin poistamiseen tarvittaisiin poikkeuslupa ja vaarana olisi, että kultasakaalikanta ehtisi levittäytyä ja vakiintua luontoomme ennen kuin voisimme lähteä rajoittamaan kantaa.

Näillä perusteiden emme voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan, jonka mukaan kultasakaalia ei ole tarpeen siirtää metsästyslain piiriin vaan laji jätettäisiin vieraslajiksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 2. lakiehdotuksen 5 §: 1 momentin 1 kohta, 41 a §:n 1 momentin johdantokappale sekä 42 §:n 1 momentin 1 kohta muutettuina seuraavasti: (*Vastalauseen muutosehdotus*)

Valiokunnan mietintö MmVM 28/2018 vp

Vastalauseen muutosehdotus

5 §

Riistaeläimet ja rauhoittamattomat eläimet

Riistaeläimiä ovat:

1) villikani, metsäjänis, rusakko, orava, euroopanmajava, kanadanmajava, susi, kultasakaali, tarhattu naali, kettu, karhu, mäyrä, kärppä, hilleri, saukko, näättä, ahma, ilves, itämeren norppa, kirjohylje, halli, villisika, kuusipeura, saksanhirvi, japaninpeura, metsäauris, hirvi, valkohäntäpeura, metsäpeura ja mufloni;

41 a §

Edellytykset eräiden riistaeläinlajien poikkeusluvalle

Jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella, 41 §:ssä tarkoitettu poikkeuslupa voidaan myöntää ahman, suden, karhun, saukon, ilveksen, kultasakaalin, euroopanmajavan, hallin, kirjohylkeen, itämeren norpan, hillerin, näädän ja metsäjäniksen pyydystämiseen tai tappamiseen:

42 §

Vierasperäisen riistaeläimen ja riistaeläinkannan maahantuonti ja luontoon lasekeminen

1) vierasperäisellä riistaeläimellä villikania, kanadanmajavaa, kultasakaalia, tarhattua naalia, kuusipeuraa, saksanhirveä, japaninpeuraa, valkohäntäpeuraa ja muflonia sekä kanadanhanhea ja fasaania;

Helsingissä 8.3.2019

Mats Nylund r
Peter Östman kd
Jari Myllykoski vas
Harry Wallin sd